Henk Pelser

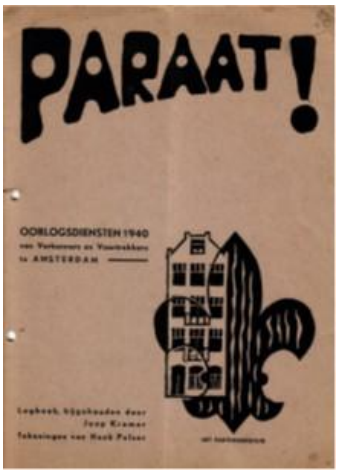

Hendrik (Henk) Emile Pelser is geboren op 17 juli 1916 in Bandung, NOI. Hij was een zoon van Johannes Pelser en Eline Emili Dieudonné. Zijn ouders zijn in 1933 gescheiden.

Henk was geneeskundestudent en student-assistent aan de Universiteit van Amsterdam en voortrekker bij een Scoutinggroep in de stad.

In Amsterdam hebben enkele honderden verkenners, voortrekkers en leiders zich ingezet in de meidagen van 1940. Op 10 mei werden de scouts opgetrommeld en vanuit het hoofdkwartier van de Padvindershulpdienst in het districtskantoor op Keizersgracht 232 werden de eersten ingezet bij de Luchtbescherming. Een dag later vielen de eerste bommen op de stad. Er gingen 24 verkenners helpen met het bergen van gewonden en doden. Ze regelden het verkeer, hielden nieuwsgierigen op afstand en hielpen met het opruimen van de glasscherven op de straat.

In de daaropvolgende dagen werden padvinders ingezet bij de verschillende blokhoofden van de luchtbeschermingsdienst, ze bemanden de telefooncentrale van de luchtbeschermingsdienst en hielpen in ziekenhuizen en bij de politie. Op de zolders van de marinewerf lagen grote hoeveelheden verbandmateriaal, bedden en dekens en de scouts hielpen het Rode Kruis om dit te distribueren naar ziekenhuizen in Amsterdam, maar ook in Leiden, Delft en verder. Direct na de capitulatie organiseerden de padvinders in Amsterdam een inzameling voor hulpbehoevenden. De scouts uit de stad gingen de huizen langs.

Later verzorgden ze een koeriersdienst om informatie in te winnen over familieleden van Amsterdammers die elders woonden. 29 voortrekkers en leiders trokken naar alle uithoeken van Nederland en behandelden naar schatting 3500 tot 4000 aanvragen.

Voortrekker Joop Kramer heeft een logboek bijgehouden over de inzet van padvinders: *Paraat! Oorlogsdiensten 1940 van Verkenners en Voortrekkers te Amsterdam.* Henk Pelser maakte tekeningen.

Henk weigerde een verklaring van Arische afkomst te ondertekenen aan de universiteit en werd op staande voet geschorst. Toen in november 1940 alle joodse ambtenaren en joodse hoogleraren van Nederlandse universiteiten werden ontslagen, was Henk één van de organisatoren van het studentenprotest in Amsterdam tegen deze maatregelen.

Zijn belangrijkste motivatie om in het verzet te gaan was het helpen van zijn vrienden: *"Mijn vrienden waren het waard om wat voor ze te doen"*. Zijn vriendin Sarah Oudkerk (1916-2007)

was joods en dat speelde mogelijk ook mee. Hij voelde zich na de overgave op Duitsland machteloos en schrijft later: *“Je krachten te meten met de Duitsers was een leuke uitdaging”.*

Vanaf december 1940 werd Henk huurder van het Nieuwe Suikerhofje op Prinsengracht 385-395. Het hofje ligt verstopt achter grachtenhuizen aan de Prinsengracht en is via een poortje toegankelijk. Herman Maillette de Buy Wenniger, Henk Pelser en Emile Sindram huren samen het hofje en noemen het ‘Het Prinsenklooster’. Herman gaat wonen in de kapel. Tijdens de oorlog zitten er veel verschillende mensen in onderhuur en daarnaast duiken er veel mensen onder. Verschillende (scouting) vrienden en bekenden van Herman vinden er onderdak, zoals Ruud Steenmeijer en Tony IJssenagger. Er wonen en logeren oud-Spanjegangers en jonge Joodse mannen die bang zijn opgepakt te worden. Ook studenten, die de loyaliteitsverklaring niet ondertekenen, wonen er vanaf april 1943 voor lange tijd illegaal. Eén van hen is de scout Dirk Horringa. Ruud Steenmeijer is in 1941 de bibliothecaris van een bibliotheekje in de kapel: “De boekerij der Prinselijke Orde”. In het hofje vinden, naast het huisvesten van onderduikers, ook veel andere illegale activiteiten plaats, zoals het vervalsen van papieren.

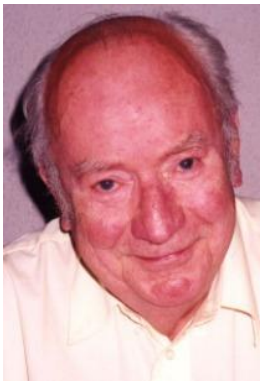
Rond de tijd dat Henk Pelser naar het Nieuwe Suikerhofje verhuist, denkt hij erover om naar Engeland te vluchten en daar in dienst te gaan maar uiteindelijk blijft hij in Nederland. Henk spreekt Duits omdat de meeste studieboeken in de studie medicijnen in het Duits zijn. Hij kan goed tekenen, wat helpt voor het vroege vervalsingswerk; het bijtekenen van stempels e.d. op gestolen persoonsbewijzen.

In januari 1941 raakte hij betrokken bij een ondergrondse groep die verantwoordelijk was voor de publicatie en verspreiding van de illegale krant Het Parool. Toen in de zomer van 1942 de deportatie van Nederlandse joden begon, begon Henk onderduikadressen voor zijn vrienden te organiseren. Hij zorgde ook voor valse identiteitspapieren en begon via België en Frankrijk ontsnappingsroutes naar het neutrale Zwitserland te openen. Door het regelen van een netwerk van mensen langs de route, hielp Henk zo'n 60 Joden te ontsnappen naar Zwitserland. Zelf vergezelde hij de voortvluchtigen tot in België en soms zelfs tot aan de Zwitserse grens. In oktober 1942 kwam Henk Zwitserland binnen, maar werd gearresteerd en overgedragen aan de Franse autoriteiten. Ze plaatsten hem in een interneringskamp. Later wist hij uit het kamp te ontsnappen en keerde terug naar Nederland.

Eind 1942 wil Henk Pelser samen Dries Ekker weer het land uit, omdat de bezetter hen in de gaten houdt. Net als eerder willen ze informatie voor Het Parool overbrengen naar Zwitserland, gecombineerd met het begeleiden van een groep vluchtelingen. Deze keer gaan er tien mensen mee, waaronder de Rotterdamse scout Nol Blitz. Nol zat waarschijnlijk ondergedoken in het Suikerhofje. De groep vertrekt op 6 januari 1943 naar Roosendaal. De reis gaat via Brussel, Bouillon, Sedan en Nancy naar Belfort bij de Zwitserse grens. Daar komen ze op 9 januari aan. Omdat de passeur (de persoon die ze zou helpen de grens over te komen) 2 dagen eerder gearresteerd is, moeten ze op zoek naar een alternatief. Nol en een andere vluchteling proberen zelf de grens over te komen en worden opgepakt. Pelser weet opnieuw Zwitserland te bereiken, waar hij de inlichtingen aan de Nederlandse gezant in Bern bezorgde.

Kort na zijn terugkeer in Amsterdam werd Henk op 3 april 1943 gearresteerd. Pelser werd vastgezet in het Huis van Bewaring aan de Weteringschans en verhoord in de Euterpestraat

door de Sicherheitsdienst. Hij komt op 19 april 1943 terecht in cel 714 in het Oranjehotel in Scheveningen en zat meerdere maanden in eenzame opsluiting. Hij blijft er tot 18 februari 1944 en wordt dan overgebracht naar de gevangenis Wolvenplein in Utrecht voor berechtiging door het Deutsche Obergericht en werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van tien maanden. Een dag later werd hij vrijgelaten, maar op de stoep van de gevangenis werd hij opgewacht door twee Nederlandse marechaussees die hem meedeelden dat hij nu krijgsgevangene was. Via kamp Amersfoort kwam hij terecht in het krijgsgevangenenkamp Stalag IV-B in het Duitse Mühlberg, waar hij samen met Nederlandse officieren werd opgesloten en als medisch analist in het laboratorium te werk werd gesteld.

Hij verbleef 11 maanden in dit kamp, tot de bevrijding op 23 april 1945. Op 17 mei gaat hij naar Troebitz waar hij na de bevrijding medische zorg verleende aan Nederlands-Joodse overlevenden uit het concentratiekamp Bergen-Belsen die daar verbleven. Toen hij hoorde dat zijn verloofde, Sara Oudkerk, tot de groep overlevenden behoorde die naar Troebitz waren gebracht, ging hij onmiddellijk naar haar toe. Het stel trouwde in augustus 1945.

Op 21 augustus 1945 trouwde Henk Pelser met Sarah Oudkerk en ze kregen twee kinderen. Op 13 november 1995 erkende Yad Vashem Henk Pelser als Rechtvaardige onder de Volkeren.

Henk is overleden op 12 december 2007 in Amsterdam.

Meer informatie

Hendrik Emile Pelser (1916 - 2007) - Genealogy (geni.com)
Hendrik Emile Pelser | Digitaal Namenmonument Oranjehotel
Ondergrondse Pers 1940-1945 · P t/m Z (geni.com)
Pelser Emile (yadvashem.org)
Paraat! : oorlogsdiensten 1940 van Verkenners en Voortrekkers te Amsterdam | NIOD Bibliotheek (worldcat.org)
publications.niod.knaw.nl/publications/WinkelDeVries_OndergrondsePers_1940-1945.pdf
Archieven.nl - 61-82 Verzoeken voor extra levensmiddelenbonnen, 1945-1946. (NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies)
Henk Pelser – Vluchtlijn – Nieuwe Suikerhofje
Henk Pelser-vroeg verzet – Nieuwe Suikerhofje
Vluchtweg Zwitserland, verhalen uit een ondergronds verleden, Henk Pelser 1996.
Henk's War (henkswar.com)
Hendrik Pelser (Bandoeng (Ned.-I.), 17 juli 1916 - Amsterdam, 12 december 2007) - Netwerk Oorlogsbronnen
Henk Pelser - Wikipedia
Henk Pelser (weggum.com)

Dit verhaal is onderdeel van *Scouts in de oorlog*, een verzameling verhalen als eerbetoon aan al die (oud) scouts die zich ingezet hebben voor onze vrijheid en hulp aan de medemens of die slachtoffer werden van oorlogsgeweld, in Nederland en het verre oosten. Met de verhalen willen we inspiratie bieden aan de scouts van nu, in hun wekelijkse activiteiten en als voorbereiding op hun bijdrage aan lokale herdenkingen. Kijk op http://vrijheid.scouting.nl voor meer informatie en alle andere verhalen.